

Välkommen till Näverkärr

Längst ut på Härnäset, omgivet av Åbyfjorden i nordväst och Brofjorden i sydost, ligger hemmanet Näverkärr. Infartsvägen till gården smyger tätt intill berget. På andra sidan vägen breder åkermarken ut sig på det som en gång var en vik av havet. I södra delen av dalen, väl skyddad av berg och lövträdsridåer, ligger den välbevarade gamla gårdsbebyggelsen.

Storskogen

Öster om dalen växer Storskogen, en sedan långt tillbaka omtalad ädellövskog med alm, ask, lind och ek. Redan på 1673 års länskarta finns en skogsmarkering över området. Ved och virke har tagits till husbehov, med trots många hot om avverkning har den unika kustlövskogen under århundranden undgått totalavverkning. Skogens exakta ålder är svår att fastställa, men många av träden är i dag över 200 år gamla. Den höga åldern på träden har bidragit till att man vid en inventering av lavar funnit drygt 300 arter. Inte mindre än 31 av dessa är sällsynta och hotade skogslavar i Sverige och två arter har sina enda kända svenska förekomst i Näverkärr.

Den gamla lövskogen har också skapat förutsättningar för en rikt sammansatt flora. Tidigt om våren breder vita mattor av vitsippor ut sig under de högvuxna trädens kronor. Bland vitsipporna växer vackra bestånd av troll-druva och den anspråkslösa skogsbingeln, med sina gröna blommor. Under sommaren finner man bl a liljekonvalj, ormbär, storrams, häckvicker, humleblomster, kaprifol, nejlikrot och skogssallat.

Buskskiktet är väl utvecklat med hassel, apel, olvon och slån. Där djuren betar är skogen mer öppen och saknar föryngring. Betet gynnar hagtorn och nypon, som bildar talrika snår.

I Storskogen och angränsande snåriga skogsbryn trivs bofink, gärdsmyg, stare och ett flertal av våra olika sångare och trastar. Bland hackspettarna är gröngölingen och större hackspetten karaktärsarter. På de öppnare markerna ses hämpling, gulspurv och törnskata.

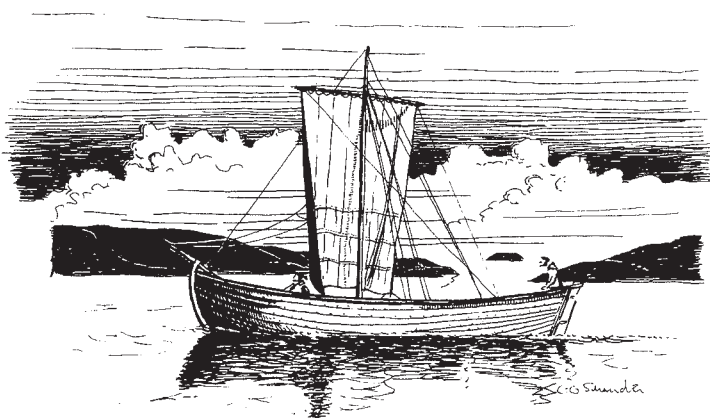
Alkärret

Carl-Linus Samuelson

Alkärrret

Söder om Storskogen smalnar dalen av i en ängsslutning, som ligger på skalgrus, kantad av frodig lövskog. Under maj-juni lyser vackert gula gullvivor och den ståtliga blå nässelklockan upp skogsbrynen och en ljuv doft sprider sig från de blommande häggarna. Lite längre ner mot Karlsvik ligger ett botaniskt mycket intressant alkärr, som numera är en allt sällsyntare vegetationstyp. Träden är över 20 meter höga och runt de typiska alsocklarna täcks marken av gul svärdsilja, kärrbräken, topplösa och besksöta. Tidigt om våren svarar blåsippan för färgprakten. Själva gårdsnamnet Näverkärr kan möjligen härledas till detta alkärr.

Rönsalderstösen var symiga och med vidsträckt utsikt över omgivande land och hav. Rösen är oftast ensamgravar, som förmodas ligga strategiskt utmed dåtidens viktiga vattenburna kommunikationsleder. Intressanta lämningar är också de gamla resterna av bebyggelse som återfunnits innanför Sköllberg. Platsen har identifierats som "Skioldenborg", omnämnt som ett fiskeläge i skriftliga källor från slutet av 1500-talet. Vid en arkeologisk undersökning av området 1950 fann man ett 20-tal husgrunder jämte lämningar av andra byggnadsverk. I en av husgrunderna påträffades rester av en kakelugn av renässanstyp och rikt dekorerade kakelkrön och friser. I en annan husgrund hittades två hanseatiska silvermynt av vilket det äldsta var präglat 1538. Bosättningen är troligen föranledd av det rika sillfisket under slutet av 1500-talet. Saltad sill och tran var viktiga exportvaror och fynden av silvermynten har sannolikt sin förklaring i att man bedrivit handel med andra länder.

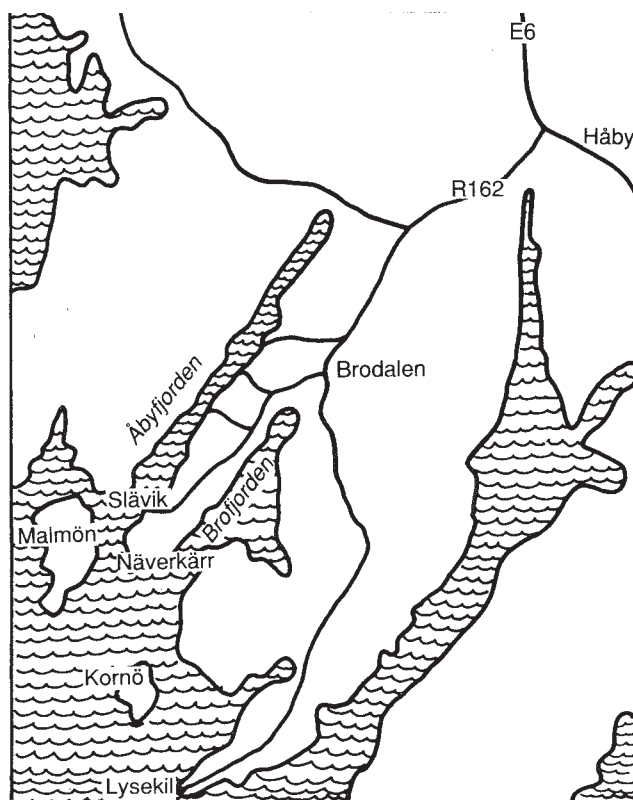
Bad och fiske

I Karlsvik finns en underbar sandstrand med ett betydande inslag av snäckskal i sanden. Den långgrunda viken är väl skyddad av höga berg och inbjuder till sköna bad eller att bara sitta ned och njuta av solen. Omtyckta badstränder finns också vid Näverkärrsvik och Inre Sköllbergsvik på reservatets västra sida.

Från bergen har man en underbar utsikt över en mycket vacker del av Bohusläns skärgård. I väster ligger Bohus Malmön och i söder skymtar Lilla och Stora Kornö vid horisonten. Malmön har under en period i slutet på 1700-talet tillhört Näverkärr. Strax nedanför berget ligger den gamla kvarndammen, en sänka, som dämms upp för att kunna utnyttja vattnet till att driva en liten skvaltkvarn. Rester av fördämningen kan fortfarande ses. Numera utgör ängsullens vita tofsar ett dekorativt inslag i dammen.

Runt Sköllberg och ut mot Härnäs tånge erbjuds många bra ställen för spinnfiskaren. Tillgången på torsk har under senare år varit god och ett besök kan ge gott utbyte.

Näverkärr kan man gärna nalkas från sjön, t ex från söder in i Karlsvik. Här möter man kontrasten mellan den öppna karga skärgårdsnaturen och det lummiga kulturlandskapet. Innanför Grötö finns flera fina naturhamnar.

Läge

Näverkärr ligger längst ut på Hänaset i Lysekils kommun. Från E6:an, ca 2 km norr om Häby, tag väg 162 mot Lysekil. Vid Brodalen tag sedan av höger mot Slävik. Strax innan vändplan vid Slävik finns en ordningjord parkeringplats i norra delen av naturreservatet.

Väst kuststiftelsen

NATURVÅRD FRILUFTSLIV

www.vastkuststiftelsen.se

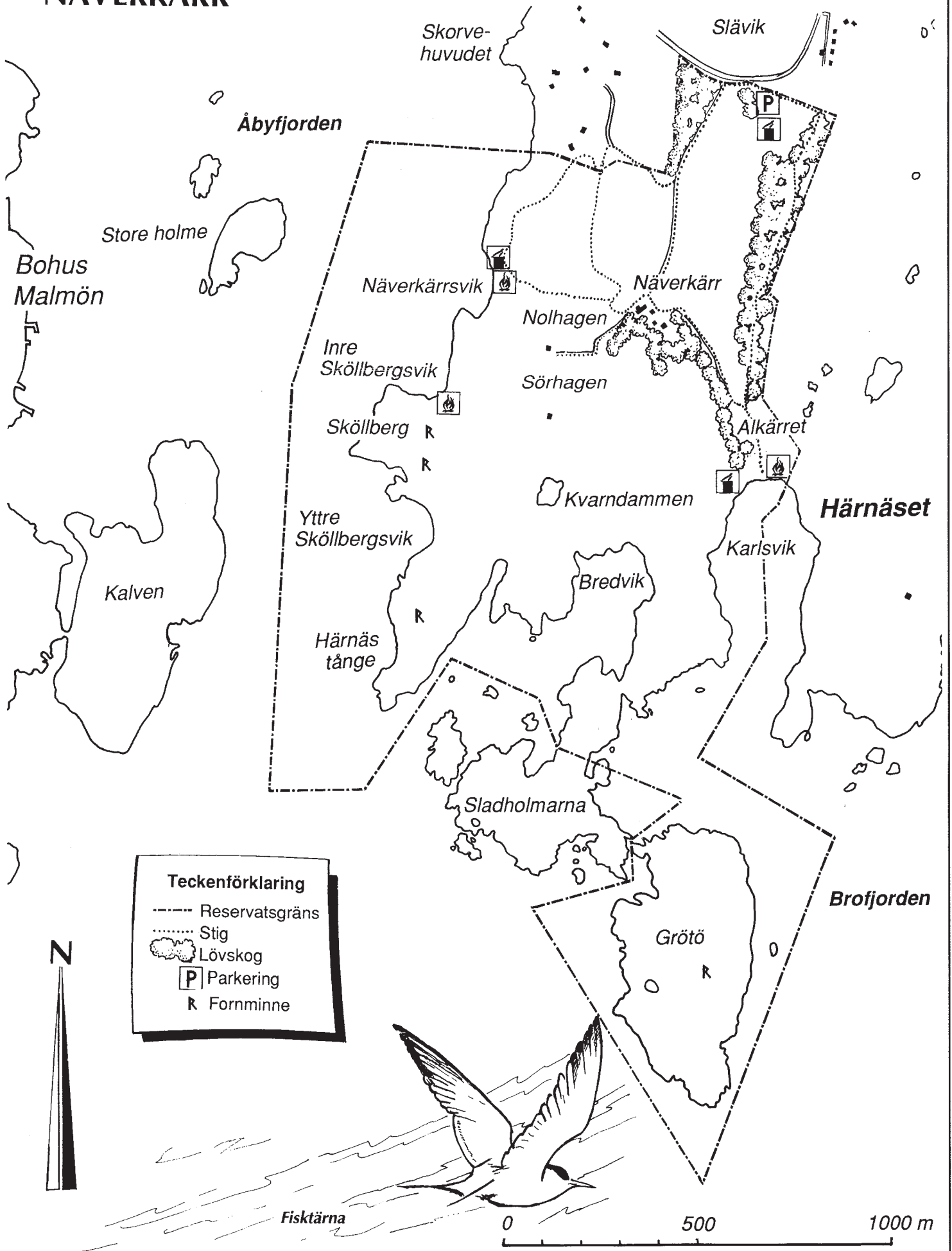
TEL 031-335 50 35

i samarbete med

Länsstyrelsen Västra Götaland
och Västra Götalandsregionen

Layout och teckningar: Carl-Otto Schander.
Nytryck 2007

NÄVERKÄRR

Teckenförklaring

- Reservatsgräns
- ..... Stig
- ☁ Lövskog
- P** Parkering
- R** Fornminne

Fisktärna

0

500

1000 m

Fägatan

Gammalt kulturlandskap

Gårdsmiljön har en ålderdomlig prägel. Det vackra boningshuset är troligen uppfört på 1700-talet liksom uthuset. Magasinet är timrat och uppförd av vrakvirke kring mitten av 1800-talet. Vid gården finns ytterligare ekonomibyggnader av senare ursprung. En väderkvarn har funnits vid gården och rester av en gårdssmedja och en linbastu ligger strax norr om ladugården.

Från gården leder en ovanligt bred och vacker fägata. Här vallades djuren mellan ladugården och betet på de magra utmarkerna. Fägatan passerar de gamla inägorna Sörhagen och Nolhagen. Hagarna är omgivna av praktfulla stengärdesgårdar kantade med höga askar, björkar, apalar och flera stora sälgar. Det hela ger en aning om hur äldre tiders kulturlandskap sett ut präglad av många generationers åker- och ängsbruk. Djurens bete i hagarna ger möjlighet för många örter att konkurrera med gräset. Om senvåren färgar mattor med styvmorsviol, mandelblom, smörblommor och ängssyra marken.

Söder om Näverkärns gård löper en smal dal, Nilsdalen, som numera är bevuxen med skog i olika åldrar. Dalen har tidigare utgjort betesmark och en mindre del av området har karaktär av gammal löväng. Dalen mynnar vid Bredvik, som omges av en smal bård av ängsmarker med torrängar, fuktängar och saltängar.

De omgivande bergshöjderna utgjorde utmarken där djuren släpptes på bete. Bland de nakna bergshällarna med lavvegetation och små sänkor med ris och gräs fick djuren söka sin föda. Ett fortsatt bete på utmarken är en förutsättning för att kunna behålla de karaktäristiska

träd- och buskfattiga hållmarkshedarna med ljung, klockljung och kråkbär.

I en skrift från 1867 finner man följande beskrivning av Näverkärr. "Hemmanet Näverferkärr är anmärkningsvärd för sin skog av lind- och askträd, samt för sin utomordentligt fruktbara jord, hvilken år 1841 gaf ända till 36:e kornet av höstsädet".

Jordbruk, sjöfart och handel

De goda förutsättningarna för jordbruk lade grunden till hemmanets välstånd. Genom en bevarad bouppteckning från 1697 vet vi att gården hade många djur och det är troligt att boskapen spelade en stor roll för gårdsekonomin. Här fanns fina betesmarker, inte minst på de sankängar, som tidigare låg i den nu uppodlade dalgången.

Närheten till havet har givit ramarna för många av de verksamheter som människorna på Näverkärr bedrivit. Gårdens ägare har sysslat med sjöfart, handel och fiske. Man har haft del i många skutor och här har funnits trankokeri och sillsalteri. Vid Karlsvik och Näverkärsvik finns rester av bryggor och stengrunder kvar.

Näverkärr har varit i samma släkts ägo sedan mitten av 1600-talet. Omvårdnad och känsla för området har präglat generationerna och genom ägarnas oegennyttiga kamp för att bevara den värdefulla miljön har man låtit Näverkärr avsättas till naturreservat.